

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра мовної та психолого-педагогічної підготовки

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 053 «Психологія»
за освітньою програмою «Психологія»
на тему: **«Чинники психологічної готовності студентів**
психологів до реалізації професійної діяльності»

Виконавець:

студентка центру заочної та
вечірньої форм навчання

Петросян Ольга

Олександрівна _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.психол.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Богач Олена

Володимирівна _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сучасні демографічні, економічні та соціально-політичні події останніх років, які відбуваються в українській державі впливають на якісну перебудову багатьох сфер професійної діяльності. Поза увагою не залишилася і професійна діяльність психологів, особливо в умовах воєнного стану, коли українці всіх вікових категорій почали масово відчувати стани тривоги, неспокою, роздратування, депресії тощо. Загроза життю та безпеці, вимушене переселення громадян, насильство, смерть, бойові поранення – все це стає важкими психотравмуючими чинниками, що викликають стреси, психотравми, психічні розлади у особистості. Саме тому організація ефективної психологічної допомоги набуває на рівні держави надважливого значення та є одним з пріоритетних завдань підготовки високо кваліфікованих фахівців психологів.

У складних умовах сьогодення до студентів психологічних спеціальностей як майбутніх фахівців з надання різним верствам українського населення психологічної допомоги висуваються нові вимоги не тільки формування важливих професійних компетентностей, але й розвитку психологічної готовності їх особистості до реалізації професійної діяльності.

Водночас, особливості психологічної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності в умовах складних соціально-політичних трансформацій, на наш погляд, висвітлені недостатньо. Лише в невеликій кількості досліджень знаходимо інформацію про розвиток професійних та особистісних якостей психологів. Дослідженню питань відносно розвитку професійних та особистісних якостей психологів присвячено наукові роботи Т. Алексєєва Ю. Вінтюка, О. Шамича, Н. Бочкори, Л. Ковальчука, Т. Репненка (вплив соціально-політичних умов на розвиток особистості психолога), І. Дружиніна, О. Матвієнко, Н. Чепелева (підготовка психологів до професійної діяльності), Н. Полюка, Н. Пророка, Я. Чаплака (особистісні риси практичного психолога під час становлення професійної діяльності) та ін.

Об'єкт дослідження: психологічна готовність, як складова професійної діяльності майбутніх психологів.

Предмет дослідження: чинники розвитку компонентів психологічної готовності майбутніх психологів.

Мета дослідження полягає в теоретичному вивченні та емпіричному дослідженні чинників розвитку психологічної готовності майбутніх студентів психологічної спеціальності до реалізації професійної діяльності.

Для виконання мети було поставлено наступні **завдання дослідження:**

1. Здійснити теоретичне дослідження поняття «психологічна готовність» до професійної діяльності, виділити його структурні компоненти;

2. Провести теоретичний аналіз психологічної готовності до реалізації професійної діяльності студентів психологів;

3. Обрати методики дослідження чинників розвитку психологічної готовності майбутніх студентів психологічної спеціальності до реалізації професійної діяльності;

4. Дослідити особливості психологічної готовності до реалізації професійної діяльності студентів - майбутніх психологів.

Методи дослідження. Теоретичні: аналіз та узагальнення літератури з метою вивчення сучасного стану дослідження психологічної готовності майбутніх психологів до реалізації професійної діяльності. Емпіричні: психологічна діагностика, кількісний та якісний аналізи отриманих діагностичних даних, методи математичної статистики (коефіцієнт кореляції Спірмена). Також було використано комп'ютерні програми MS Word, MS Excel.

Обсяг і структура роботи. Дипломна робота складається із вступу, двох основних розділів та п'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел (31 найменування) та додатків. Емпіричний матеріал представлено у 4 рисунках та 3 таблицях. Загальний обсяг дипломної роботи – 79 сторінок (основна частина – 57 сторінки).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми роботи, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, наукову новизну і методи дослідження.

У першому розділі «**Теоретичне вивчення поняття психологічної готовності студентів психологів до реалізації професійної діяльності**» досліджено сутність понять «готовність», «психологічна готовність» до реалізації професійної діяльності, «професійна придатність» особистості психологів. У результаті проведеного аналізу теоретичних досліджень можна зазначити, що якість виконання професійної діяльності особистістю визначається станом її внутрішньої готовності, яка залежить від суб'єктивних чинників: особливостей фізичного стану, індивідуально-психологічних якостей (системи ціннісних орієнтацій, світогляду, особливостей характеру та здібностей, розумової працездатності), системи теоретичних знань та практичних умінь, досвіду тощо.

У другому розділі «**Емпіричне дослідження чинників психологічної готовності майбутніх психологів до реалізації професійної діяльності**». представлено організацію та методики проведення дослідження. Вибірка дослідження складалася з 64 майбутніх психологів, які здобували вищу освіту за освітньою програмою «Психологія» та навчалися на 4 курсі бакалавріату та другому курсі магістратури.

За результатами проведеного емпіричного дослідження можна констатувати, що більшість опитаних майбутніх психологів мають такий рівень психологічної готовності, який є недостатнім для якісного виконання професійної діяльності. Розвиток важливих компетентностей для роботи психолога, які були проаналізовані під час емпіричного дослідження та визначені як чинники психологічної готовності, є можливим за умови організації здобувачами процесів саморозвитку та самовдосконалення.

ВИСНОВКИ

1. Проведений теоретичний аналіз поняття «психологічна готовність» майбутнього психолога до професійної діяльності у вітчизняних та зарубіжних наукових дослідженнях дозволив встановити, що у широкому розумінні воно визначається як позитивна настанова особистості на майбутню діяльність і є одним із критеріїв результативності навчально-професійної підготовки у ЗВО.

Психологічна готовність майбутнього фахівця ґрунтується на синтезі професійних вимог щодо виконання певного виду діяльності та особистісних особливостей її виконавця, які допоможуть йому адаптуватися до них.

2. Розглянуті наукові підходи визначають психологічну готовність особистості до професійної діяльності як складну систему, у структурі якої найчастіше виділяють особистісний (мотиваційний, ціннісний, емоційний критерії), знанневий, діяльнісний, рефлексивний компоненти.

Також виокремлюються наступні рівні психологічної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності – репродуктивний (низький), репродуктивно-продуктивний (нижче середнього), продуктивний (вище середнього) та творчий (високий).

Встановлено умови, що перешкоджають формуванню психологічної готовності здобувачів до майбутньої професійної діяльності. Це психологічні особливості студентського віку (недостатньо розвинута здатність поєднувати ближню та віддалену перспективу; незавершеність розвитку функції планування; суперечності і непорядкованість різних аспектів «Я»; невміння розмежовувати можливе і бажане) та особливості побудови сучасної системи вищої освіти.

3. У дипломній роботі використовувався різний за своїм цільовим призначенням психодіагностичний інструментарій, який першочергово був орієнтований на визначення особливостей розвитку особистісного компонента психологічної готовності майбутніх психологів. Основними діагностичними методами було обрано методики: «Діагностика соціально-психологічних установок особистості у сфері мотивацій і потреб» О. Потьомкіної, «Ціннісні орієнтації» М. Рокича, «Діагностика прийняття інших (за шкалою В. Фейя)», Діагностики «перешкод» при встановленні емоційних контактів В. Бойка, «Діагностика комунікативних і організаторських здібностей (КОС-2)», дослідження рівня рефлексивності А. Карпова.

Базою дослідження чинників розвитку психологічної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності стали Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля (м. Северодонецьк, Україна) та Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького (м. Черкаси, Україна). У роботі взяли участь здобувачі, які навчаються на 4 курсі бакалавріату та на другому курсі магістранти за спеціальністю «Психологія», загальною кількістю 64 особи. Середній вік обстежених становить 21,3 роки.

4. За результатами кількісного та якісного аналізу, що отримані під час організації та проведення емпіричного дослідження встановлено, що більшість майбутніх психологів мають певні проблеми з розвитком психологічної готовності до професійної діяльності.

Виділено важливі чинники розвитку психологічної готовності здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Психологія»: мотиваційний («орієнтація на альтруїзм» та «орієнтація на результат діяльності»), рефлексивність, вміння безумовно приймати інших людей, комунікативні та організаторські здібності, вміння управляти власною емоційною сферою та сформованість системи ціннісних орієнтацій, яка ґрунтується на таких цінностях, як «незалежність», «відповідальність», «самоконтроль», «чесність», «активне діяльнісне життя», «впевненість у собі», «свобода» тощо.

Використання кореляційного аналізу дозволило встановити факт наявності зв'язків між особливостями мотиваційної налаштованості на професійну діяльність у майбутніх психологів та іншими змістовними показниками, які було опрацьовано на основі їх відповідей. Встановлено, що наявність у майбутніх психологів мотивації, що є орієнтованою на результат діяльності корелює з високим рівнем рефлексивності особистості та високим рівнем сформованості комунікативних та організаторських здібностей. Смысловими аспектами їх життєвих і професійних настанов є «активне діяльнісне життя», «впевненість у собі» та «свобода», їх поведінка керується такими цінностями, як «незалежність», «відповідальність», «самоконтроль» та «чесність». У респондентів з мотивацією, що є орієнтованою на результат діяльності також встановлено середній рівень з тенденцією до високого щодо прийняття інших людей.

Мотивація з орієнтацією на процес діяльності корелює з середнім рівнем розвитку рефлексивності та рівнем нижче середнього, що визначає розвиток комунікативних та організаторських здібностей особистості. Важливими є такі цінності, як «творчість» та «ефективність у справах».

«Орієнтація на альтруїзм» у респондентів дала кореляційні зв'язки між такими категоріями відповідей, як найвищий рівень розвитку комунікативних здібностей та високий рівень прийняття інших.

Доведено, що респонденти, поведінка яких мотивується «орієнтацією на егоїзм» частіше обирають цінності «матеріально забезпечене життя», «розвиток», їм також властивий низький рівень прийняття інших.

Визначені чинники психологічної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності дозволяють приділити особливу увагу їх розвитку як під час організації навчального процесу у ЗВО так і шляхом організації процесу самовдосконалення особистості, яка планує стати компетентним фахівцем.

Таким чином мета та завдання дослідження є досягнутими.